207225 ـ سوالاتی دربارۀ زکات فطر

سوال

من متاهلم و یک فرزند دارم و همسرم حامله است و مادرم از دنیا رفته و پدرم نیز درآمدی ندارد. امیدوارم به این سوالاتم پاسخ دهید: ۱ـ مقدار زکات فطری که باید بدهم چقدر است؟ من در بانک حدود ۱۵۰۰ دینار پس‌انداز دارم. ۲ـ آیا باید زکات فطر چیزهایی که دارم مانند ماشین شخصی، لوازم خانه و طلای همسرم را بدهم. همینطور پدرم به برادرانم گفته بود که می‌خواهد نصف خانه را به نام من بزند. ۳ـ زکات فطر چه کسانی را باید من بدهم؟ آیا به جای پدرم هم باید زکات فطر بدهم؟ ۴ـ دادن زکات فطر برای چه کسانی واجب است؟ آیا می‌توانم این زکات را به جایی که وضعیت نامناسبی دارند بفرستم؟ ۵ـ آیا می‌شود به جای دادن پول زکات قربانی کنم و آن را توزیع کنم؟ ۶ـ آیا می‌توانم این زکات را دو هفته قبل از عید بدهم که کمکی برای آنها باشد؟ ۷ـ مقدار آن چقدر است؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولا:

این را باید بدانید که زکات فطر که در پایان رمضان ادا می‌شود با زکات مال متفاوت است. زکات فطر بر هر مسلمانی که هزینۀ خودش را می‌دهد و غذایی به اندازۀ یک صاع بیشتر از غذای خودش و خانواده‌اش در شب عید داشته باشد واجب است. بنابراین برای وجوب زکات فطر لازم نیست که حد معینی از ثروت در اختیار شخص باشد و نیازی نیست یک سال از امتلاکش بگذرد و همچنین دیگر شروط موجود در زکات مال برای زکات فطر لازم نیست.

زکات فطر همچنین هیچ ربطی به دارایی شخص و خانه‌ها و اتوموبیل‌هایش ندارد؛ زیرا شخص زکات فطر را برای خودش و کسانی که هزینه‌شان را می‌دهد ادا می‌کند.

مراجعه نمایید به سوال‌های شمارۀ (12459) و (49632).

ثانیا:

بنابراین، آنچه برای شما ـ بر اساس سوالی که کردید ـ واجب است، دادن زکات فطر از طرف خودتان و همسرتان و کودکتان و پدرتان است. البته در صورتی که پدرتان خودش مالی نداشته باشد که برای خود هزینه کند.

اما برای جنینی که در شکم مادرش هست زکات به اجماع علما واجب نیست؛ اما اگر به جای او هم زکات فطر بدهید اشکالی ندارد.

برای توضیح بیشتر در مورد زکات فطر به پاسخ سوال شمارهٔ (146240) و (124965) مراجعه کنید.

ثالثا:

واجب در زکات فطر آن است که از غذای غالب همان سرزمین ادا شود.

شیخ عبدالعزیز بن باز ـ رحمه الله ـ می‌گوید:

«در صحیحین از ابوسعید خدری روایت است که گفت: ما در دوران پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ این زکات را یک صاع از غذا یا یک صاع از خرما یا یک صاع از جو یا یک صاع از کشمش ادا می‌کردیم.

گروهی از علما غذا را که در این روایت آمده به معنای گندم (یعنی آرد گندم) تفسیر کرده‌اند و گروهی دیگر چنین تفسیرش کرده‌اند که منظور از غذا همان غذای غالب مردم یک سرزمین است و فرقی نمی‌کند چه باشد، آرد گندم یا ذرت یا کنجد یا دیگر غذاها و این رای دوم صحیح است زیرا زکات یک نوع همدردی ثروتمندان با فقراست و واجب نیست که مسلمان با غذایی غیر از غذای سرزمین شخص نیازمند با او همدردی کند».

این انتخاب شیخ الاسلام ابن تیمیه ـ رحمه الله ـ است و شیخ ابن عثیمین و دیگران نیز بر همین رای هستند.

بنابراین دانسته می‌شود که زکات فطر از غذای عادی و رایج یک سرزمین ادا می‌شود نه پول، چنانکه در سوال شما آمده و نه چیز دیگری به جز پول.

شخص زکات دهنده اجازه ندارد که در زکاتش دخل و تصرف کند و آن را تغییر دهد، چه در مورد زکات فطر و چه دربارهٔ زکات مال و اجازه ندارد به جای زکات برایشان گوشت یا لباس یا مانند آن بخرد.

مراجعه نمایید به سوالات شمارهٔ (22888) و (66293).

چهارم:

اشکالی ندارد که در صورت نیاز مردم یک سرزمین، زکات مال یا زکات فطر خود را به آنجا بدهید تا به مردم آنجا داده شود؛ این در مورد کارگرانی که در یک سرزمین ثروتمند کار می‌کنند بیشتر مورد تاکید است، چرا که ممکن است سرزمین خودشان نیازمندتر باشد به ویژه آنکه فقرا و نیازمندان و مستحقان زکات سرزمین خودشان را بهتر از سرزمینی که در آن

کار می‌کنند می‌شناسند.

همینطور اگر زکات را از سرزمینی که آنجا کار می‌کند به سرزمین خودش بفرستد و به خویشاوندان فقیر خودش بدهد این کار تاکید بیشتری هم دارد.

مراجعه نمایید به سوالات شمارۀ (81122) و (43146).

پنجم:

زکات فطر با غروب آخرین روز از رمضان واجب می‌شود و باید تا قبل از نماز عید داده شود اما جایز است که بنابر نیاز دو یا سه روز قبل از آن هم ادا شود.

اما اگر ترسیدی که زکات شما دیرتر از عید به دست نیازمند برسد اجازه دارید که مدتی کافی پیش از آن هزینۀ خریدش را ارسال کنید حتی اگر قبل از رمضان باشد و شخص مورد اعتمادی را برای این کار وکیل کند که با آن زکات فطر شما را خریداری کند اما آن را در وقت مشخص بدهد نه زودتر.

همچنین سوالات شمارۀ (81164) و (27016) و (7175) را ببینید.

اما زکات مال ـ همانطور که بیان شد ـ ربطی به رمضان و دیگر ماه‌ها ندارد بلکه هرگاه مال به حد نصاب رسید و یک سال از آن گذشت واجب است زکاتش ادا شود.

یعنی اگر یک ماه یا کمتر به مدت زمان سررسید زکات مال مانده باشد و خواست زکاتش را زودتر بدهد در صورت نیاز اشکالی ندارد.

برای توضیح بیشتر در این باره سوال شمارۀ (98528) را ببینید.

تفاوت زکات فطر و زکات مال را در پاسخ به سوال شمارۀ (145558) بیان کردیم.

ششم:

برای واجب شدن زکات نقدینگی دو مسئله شرط است:

اول: رسیدن به حد نصاب.

و دوم: گذشت یک سال از به حد نصاب رسیدن آن.

بنابراین اگر مالی کمتر از حد نصاب باشد زکاتی بر آن واجب نیست.

و اگر به نصاب برسد و یک سال (یعنی سال قمری) از وقت به نصاب رسیدنش بگذرد در این صورت زکاتش واجب می‌شود.

نصاب یعنی مالی معادل ۸۵ گرم طلا یا ۵۹۵ گرم نقره که اندازهٔ واجب در این مال دو و نیم درصد است.

برای اطلاعات بیشتر به پاسخ سوال شمارهٔ (50801) و (93251) مراجعه نمایید.

اما ماشینی که برای استفادهٔ شخصی‌تان است و همینطور خانه‌ای که در آن زندگی می‌کند هیچ‌یک زکات ندارد.

مراجعه نمایید به سوال شمارهٔ (146692).

اشکالی ندارد که پدر شما هر مقدار از اموال خود را به نام شما بزند؛ مگر آنکه فرزندانی دیگر جز شما داشته باشد که در این صورت حلال نیست به شما چیزی بدهد و به آنان ندهد بلکه واجب است در هرگونه بخششی میان شما عدالت برقرار کند.

اما اگر بقیه برادران و خواهران بدون شرم و اجبار و از روی رضایت به این کار اجازه دادند جایز است که هر مقدار که می‌خواهد و آنان راضی‌اند به شما بدهد.

والله اعلم.